

A MAGYARORSZÁGI BÁNYA- ÉS KAMARATISZTEK EMLÉKÉRMEL.

Művészeti és történeti tekintetben is érdeklél bír hazai emlékérmeknek azon sorozata, melyeket a magyarországi kamarai és bányatisztek érmeinek csoportja képez a XVI. században és a XVII. század első felében, és melyek e korszak emlékei között hazai művészetünkben tekintélyes számot tesznek. Történelmi tekintetben is becses adalékot nyújtanak, mert jobbára olyan egyének hivatalos működésével ismertetnek meg bennünket, kiknek emléke egyéb adatok hiányában a feledésbe ment volna. A fönmaradt emlékérmek a rajtok lévő föliratok tanúsága szerint a magyarországi bánya és pénzügyi, udvari, kamara és járadék (jövedék) kezelő tisztviselők s az ezekkel kapcsolatos könyvvivői hivatalnokok számára készültek, s együttesen olyan teljes sorozatot nyújtanak, minőhöz hasonlót más országok érmészete alig mutathat fel, mert a 109 évre terjedő időközből egészben véve 27 kamara- és bányatisztnak érmét birjuk, melyekből az első az 1537. évből, az utolsó 1646. évből való. — A fönemlített kamara- és bányatisztek azon idők szokása szerint, érmeken örökítették meg magokat, melyekre rendszeren arczképüket és címereiket is rávészték, hogy azokat emlékül hagyják az utókornak. Ügyes medailleurök és éremvésnökök, kik a nevezetesebb pénzverdei helyeken, vagy a kamarai városokban letelepedtek, minők Ausztriában Hall, St.-Veit, Joachimsthal, Prága, Bécs; nálunk Körmöcz és Selmezbánya voltak, a bányakincsek földolgozásán és a kiszabott hivatalos munkán kívül saját művészi hajlamukat követve, vagy megrendelésből modelliroztak és készítettek emlékérmeket, hogy azokkal föllebbvalóik iránti tiszteletöknek és hálájuknak adjanak kifejezést az előforduló ünnepélyes alkalmak, hivatalos látogatások, menyegzők, keresztelésekre stb. készített érmekben.

Az érmek anyagát, alakját, föliratait, a rajtok levő férfiak és nők ruházatát, címereit és a címzéseket, valamint a föliratok nyelvezetét s azok mestereit tekintve: igen érdekes képet alkothatunk magunknak a vázolt korszak művelődési viszonyairól.

Az érmek anyaga jobbára ezüt, csak ritkán — inkább a későbbieké a XVII. századból — arany, ők tehát a helybeli bányatermékeket dolgozták föl; feltünő, hogy bronzból készültet aránylag kevesebbet találunk közöttük, bronz medaillonokat inkább az olasz mőhelyek mesterei készítettek, a német ötvösök és medailleurök inkább ezüstből szerettek dolgozni. Jobbára köralakúak csak ritkán használták az ovális formát, s általában a közép-nagyságúakat szerették, melyeknek átmérője 40 mm., egyrészők kisebb (25 mm.), a nagyobb formák (50 mm.) csak gyér számmal fordulnak elő. Az érmek fölirata német nyelvű, a mi különösen feltünő ezen korban, mikor a forgalmi pénzek legendái mindig, a hasonkorú egyéb hazai emlékérmek föliratai jobbára latin nyelvűek, mely körülmény bányavárosaink

teljesen német műveltségére s a német nyelv kizárólagos használatára enged következtetni, ha nem tudnánk is bizonyosan, hogy bányavárosaink lakossága, főleg a tisztviselők és bányamunkások németek, főleg szászok voltak, mit különben a történelmi adatok is bizonyítanak. A fölíratokból ezenfelül a bányászélet egész hivatalos rangfokozatát is összeállíthatjuk. A leggyakrabban előforduló s legmagasabb állás volt a k. k. Oberkammergraf a kamara gróf, és a Hofcammerrath főkamara-tanácsos, ezután jött a Cammergraf és Cammerath, algróf és kamara-tanácsos; említés van ezenfölül könyvvivőkről (Puechalter, Generalpuechalter Prock László, Riedmüller Kr. atyja) pénzbehajtókról Einnehmer (Strasser, Egger), írnokokról Hofzallschreiber, Hofzallmeister (Angrer) kamaratisztekről, kik egyszerűen Römisch. kais. Majestät Diner (Beamter) czímmel éltek s végre Waldburgerekről. Ilyen Waldburgerek voltak azok a selmeczi és körmöczbányai polgárok, kiknek házuk volt, kik, mint bányaművesek, bormérési joggal bírtak, s ezen joguk elvesztésének terhe alatt köteleztettek évenként a bányaművelésre 104 forintot költeni.¹ A pénzverdei tiszték közül ismerjük a vésnököket (Eisengraber, Oberster Eisenschneider), a próbátorokat (Zimenter), pénzverdei felügyelőket (prefectus cusionis monetarum). Az első pénzverdei vésnök, Taupeger Leonard 1455. évben említettik; fizetése egy évé 52 arany volt, tehát hetenkint egy arany, mi abban az időben elég volt a tisztesség megélhetésére.² — A kamarai és bányatisztek hivatalköre a következőleg volt megálapítva: A főkamagróf és a melléje rendelt algróf felügyelt a pénzverésre. Minden pénzverő és minden kamaratiszt és murkás a főkamagróf hatalmának volt alárendelve. A főkamagróf az egész kamarai személyzetre nézve birói és hatósági hatalommal volt fölruházva, ítélete csakis a tárnokhoz volt föllebezhető; ő gyakorolta az adóbeszedés jogát öt biztossal. A kamaragrófok a pénzveréssel, arany és ezüst bevásárlással és megvásárlással, illetve az ezekre való felügyelettel foglalkoztak. A kamaragrófok, tiszték és pénzverők adómentességgel bírtak, de azon városok, melyekben tartózkodtak, azon voltak, hogy őket a községi terhekhez való hozzájárulásra kényszerítsék, kiváltképen a pénzverőket, hogy a különféle adózásokhoz ők is hozzájáruljanak. A pénzverők egyébiránt nem voltak oly egyszerű munkások, mint a mostaniak, hanem ők művészeknek tartották magukat, és épen olyan czéheket képeztek, mint más mesteremberek; a jobb állapotú osztályhoz, a gazdagabb és tekintélyesebb polgárok közé tartoztak.³

Az érmekek fölíratai azt is bizonyítják, hogy a legfőbb kamarai méltóság kizárólag külföldi, illetőleg ausztriai családok tagjainak adományoztatott, a mi sokszor surlódásra is adott okot köztük és a bányaváros lakosai között, kikkel sokszor nem tudtak jó és kedvező viszonyban élni. A körmöczi kamara, melyet Ferdinand a többi bányavárosokkal együtt 1532-ben nyert vissza János királytól, 1548-ban az alsó-ausztriai kamarának adatott át, végre 1589-ben megszűnt létezni.⁴ Talán épen az a körülmény folyt be arra nézve, hogy a főméltóságok mindig idegeneknek adományoztattak, s hogy a főbb tiszték között magyar

¹ FERBER: Physikalisch-metallurgische Abhandlungen über die Gebirge und Bergwerke in Ungarn. Berlin. 1780. 40. lp. KEYSSLER: Neueste Reusen. Leipzig. II. 1276. lp.

² KRIZSKÓ JÁNOS: A körmöczi kamara és grófjai. 14. lp.

³ U. o. 10—14. lp.

⁴ Felemlítem, hogy épen azért, mert Ferdinand csak 1532-ben vette át a magyarországi bányákat, azok actái is csak 1534. naplói 1534-gyel kezdődnek a bécsi levéltárakban, Bergmann adata szerint.

családokból származó férfiakat hiába keresünk, mert ilyet az egész időn át egyet sem találunk. Szomorú bizonyítéka ez is az akkori politikai viszonyoknak, melyekben honfiaink teljesen mellőztettek ott, a hol tekintélyes állásról, tisztos hatáskörrel volt szó, a külföldről beözönlő s a jövedelmező állásokat lefoglaló idegenekkel szemben. Szükségesnek látom itt fölemlíteni, hogy az alsó-magyarországi bányavidék, melynek tisztjeit a fönmaradt érmek nyomán ismertetjük, a bányák és bányahelységek három csoportjára oszlott: 1. a Garam baloldalán levő vidékre, melynek legtekintélyesebb és mintegy főhelye Selmezbánya volt; 2. a Garam jobb oldalán levő vidéknek alsó részére, hol kiválólag Kőrmöcz volt nevezetes: és 3. a Garam jobb oldalán levő azon vidékre, melynek legelőbkelő helye Besztercebánya volt. Az alsó-magyarországi bányavárosokat, t. i. Kőrmöcz, Selmezbánya, Besztercebánya, Ujbánya, Bakabánya, Bélabánya és Libetbányát törvényeink is egy városi közösségnek vették, köztük bizonyos bányajogi viszonyosság állapított meg, mely később egyéb városi ügyekre is kiterjesztett; ennek nyomát már 1405-ben találjuk s ez egész 1863-ig tartott.*

Áttérve most ezen szükséges kitérés után az érmek fölirataira, látjuk azokból, hogy a személy vezeték- és keresztnéve után nemesi előneveit s teljes címét a lják; pl. Georg Fleisch von Lerchenberg Khöeniglicher Majestät In Hungarn Cammergraf zur Kremnitz, vagy: Freyherr von Dietrichstein Herr auf Rabenstein und Grünberg, Römisch Kaiserlicher Majestät Land Rath Und Erbmundschenk in Kärnthen auch Oberster Cammergraf in den Hungarischen Pergstädten; a legtöbbször — csaknem mindig — a császár s csak egyetlen egyszer — az előbbi Fleisch-féle érmen — címézik magokat a király hivatalnokainak, és látjuk azt is, hogy egy és ugyanazon időben egyik-másik többféle tisztséget is visel, s ilyenkor rendesen az utolsó helyre teszi kamarai méltóságát, — az utóbbi Dietrichstein-féle érmen. Némely éremnek hátlapján az illető bánya- vagy kamaratiszt nevének nevét, címerét és származását találjuk, ezek kétségkívül házassági alkalmakra készültek, ilyenek a Gienger Jakab és nevének Borbálának, Gienger Frigyes és nevének szül. Humblin Annának, Strasser Farkas és nevének Geres Annának, Scheuchenstuel Vilmos és nevének Zandegger Luciának, Hohenberger Dávid és nevének Humblin Juditnak (Gienger Frigyes nevével egy családból származik), Reutter Ulrik és nevének Sicelin Annának érmein. Másrészt az érmek föliratain olvasható jelmondatok (devise) bibliai és szentirási idézetek és jámbor mondások azon kornak vallásos érzületéről tanuskodnak. Az előbbiekre tartozik Rubigal Pál érmének fölirata: Dominus Deus protector meus, melynek keletkezése egy kis történettel kapcsolatos. Rubigal Pál egy alkalommal templomba ment, hová az állatkergeten át vezetett útja, egy vad ökörtől támadtatott volna meg, melyet ő, megtartva lélekjelenlétét, kardjával leterített; a hagyomány szerint e tettének emlékére választotta volna a felhozott deviset.

Bibliai és szentirási idézetekkel már gyakrabban találkozunk.

Igy a Munch Márton érmén: Sicut per unum hominem peccatum intravit in mundum; Kaiser Mátyásén: Ehre Vater und Mutter, auf das dirs wohlgehe und lange lebest auf Erden, (a tiz parancsolat 4-ik parancsa); Reutter Ulrikén: Minor sum Domine cunctis miserationibus tuis; Schall Konrádén: Scio quod Redemptor meus vivit et in novissimo

* DR. WENZEL G.: Magyarország bányászatának kritikai története. Bpsten, 1880. 32. 64. lp.

die resurrecturus sum Hiob. 19; és a jámbor és böles mondások ugyancsak Reutter Ulrik egy másik érmén: Nosce teipsum, medium tene, respice finem; Roth Hermanén: In einem steht unser Seligkeit und zu demselben unser Zuflucht, Roll érmén: Gott mein anige Hoffnung és Sock Jánosén: Meine Hülf von Herrn.

Az emlékérmeken látható férfi és női arczképek és azok ruházata a viselet szempontjából érdekel. A kor szokásának megfelelőleg, melylyel a papot papi, katonát katonai, polgárt polgári öltözetben tüntetik fel az egykorú érmek, kamara-tisztjeink mindegyikén, kivétel nélkül, német divatú polgári ruha látható. A hajviselet rövid, a bajusz és szakálnak növesztése természetes, felső testüket gombos felöltő födi, felálló széles gallérral, a felöltőt elöl a mellen néha láncz tartja össze. Csak a Kayser és Wendenstein érmein látható gombos mellény s az e fölött levő széles zsinórú gombos dolmány sejteti a magyar viseletet. Az asszonyok közül a Gienger-féle érmen ott látjuk nejét fején kalappal; testét hímzett, széles vállú, nyakig felgombolt, virágos ruha födi, mellén lánczczal a hasonló érmek némelyikén az asszonyok haját gyöngyös párta födi, az Artner Zsuzsanna costumeját felhajló széles gallér és gyöngyös vállfüző egészítik ki.

Az érmeken látható czímerek formája a legkülönbözőbb. A Henkelé gömbölyű, másoké ovális, u. n. olaszos, mások ismét szögletesek, francziásak, mely elnevezések tulajdonképen nem is alkalmasak a czímerpaizsok alakjának megjelölésére, mert a XVI. században és azontúl a legkülönbözőbb formákban jönnek elő mindenütt.

Hátra volna még az érmek mestereiről szólni. Az egész éremcsoportban csak két érmen találunk jegyet, s azokat sem tarthatjuk egész bizonyossággal a művészek névbetűinek, sigláinak. A Muschinger-féle érem elő- és hátlapján apró *D—H* betűket látok, a Wendenstein érmén pedig *H—C* betűket, melyeket, miután egyetlen éremvéső sigláival sem találunk, hajlandóbb vagyok az érmet följajánló dedicáló nevének kezdő betűiül tekinteni. — Biztos támpontok híjával ma még nem vagyunk képesek eldönteni azt a fontos műtörténeti kérdést, hogy e fönmaradt érmek hazai ötvösök művei-e s így azokból következtethetünk-e az említett bányavárosokban virágzó körmőczi, vagy selmeczi medailleur-iskolákra, minőknek létezését épen a fönmaradt érmekből hazai érmészeink egyike föltételezi; * nézetem szerint e föltevés csak oly alakban fogadható el, hogy azokat a külföldről, főleg Dél-Németország két nevezetesebb művészi központjából (Augsburg-Nürnberg) hozzánk szakadt, nálunk letelepedett mesterek és azok itteni tanítványai készítették, kik művészetüket köréjük gyűlt tanítványaikkal együtt gyakorolták és művelték e medailleur-művészetet. Állításom bebizonyítására elég utalnom a hasonló külföldi német bányavárosok hasonló érmeire, melyek nagyjában — eltekintve a koronkint változó művészi stylusokat — hasonlítanak egymáshoz s az akkori németországi műirányt tüntetik föl. Egyébiránt e tekintetben a műtörténeti tanulmányokat régibb idő óta üző németek is csak annyira vannak, hogy meg kell elégedniök, ha a kort és a műiskolát meg tudják határozni, melybe egy medaillon tartozik, a stylkülönbségek megjelölése nekik sem mindég sikerül. E tekintetben nálunk is a levéltári kutatásokra hívjuk föl a figyelmet, mert mint dr H. Ermann helyesen mondja, minden biztos adat, melyet a XVI. és XVII. század medailleurjeire nyertünk, a levéltárakból

* «Arch. Ért.» XIV. kt. 89. lp.

került elő, minőket Németországban Distel, Nummenhof és Wernicke eszközöltek.¹ Nálunk Krizskó Pál állította össze a körmőczi főkamara előkelőbb hivatalnokainak, a bányagrófoknak, bányabíráknak és egyéb bányahivatalnokoknak névsorát, s e nemű buvárlatai közben is inkább a történeti, mint az általunk óhajtott művészeti részre irányozta figyelmét, s csak Roll Farkasra hoz fel levéltári adatokat, ki a körmőczi kamarának 1553—1589 közt volt algrófja. Az általunk ismertetett érmek adataiból 27 bányatiszttal tudjuk a sorozatot kibővíteni. Nagyon érdekes tárgyunkra vonatkozólag a Notitia Urbis Vindoboæ című könyvnek egyik jegyzete, melyet Weszerle hátrahagyott kéziratai közt találunk. Itt arról van említés téve, hogy Schranko Pálnak a körmőczi egyház szolgájának elbeszélése szerint volt egy könyv, melyben a nevezetesebb bányatisztek életrajza volt megírva; a könyv 1611 táján Fradelius Péter selmeczi polgáré, a prágai egyetem tanáráé lett volna, ki maga is sokat írt bele, s melyet neki Reutter Udalrius ajánlott.² A könyvnek sehol semmi nyoma, hihetőleg elveszett s így sajnosan nélkülözünk kell a reánk talán nagyfontosságú adatokat. A felhozott s az előttünk levő érmekből levont magyarázó bevezetés után magára az érmek leírására megyünk át, melyeket időrendben összeállítva, a következőkben ismertetünk.

Angrer János I. Ferdinand írnoka 1530-ban, azután fizetőmester Körmőczbányán 1537-ben, az 1530. augsburgi birodalmi gyűlésen secretarius.³

1. *A*: RAITPHENIG. HANNS. ANGRER. K?öniglicher M?aiestät ZU VNGERN;

a mezőben kiterjesztett farkú páva, fölül 1530. évszám.

R: + VND. PEHAM. ETC. HOF. ZALL. SCHREIBER. ETC.

A mezőben egy sisakon félig meztelen női alak (Siréne) hosszú hajjal.

Ueber das Entstehen vieler Jettons und Medaillen auf Gewerken, Bergwerks-, Kammer- und Buchhaltungsbeamte in den oesterreichischen Landen im 16. und im Anfange des 17. Jahrhunderts nebst Angabe und historischer Erläuterung von 70 derlei Stücken. *F*: Wiener Jahrbücher der Litteratur, Anzeigeblatt N. CXIV. Bergmann: Medaillen auf berühmte und ausgezeichnete Männer des Kayserthum Oesterrich von 14—19. Jahrhundert. 2 Bde. 1840—1857. 4. Mit 25 Tafeln. No. 7.

T. I, sz. I.

AR. vert példány. Súlya 3/16 lat; átm. 11''' A m. n. múzeumban Bergmann. 37 lp.

2. *A*: RAITPHENIG. HANNS. ANGRER. RO. emischer VNG. arischer BEHAM. ischer czimer, fölötte 1537. évszám.

R: KVNGLICHER. MAIEST. ät HOFZALL. MAISTER.

Réz. vert példány.

Bergmann: I. m. No. 5.

A bárczák — Jetonok⁴ — francia eredettel bírnak. Állítólag IV. Fülöp készíttetett volna először ilyeneket a pénzügy és nyilvános pénztárak tisztviselői közt való elosztás

¹ DR. H. ERMANN: Deutsche Personen Medaillen des XVI. und XVII. Jahrhunderts. Berlin, 1884.

² WESZERLE: P. IV. p. 8.

³ BUCHHOLTZ: III. 662.

⁴ Jetons, Jeetoirs, Gectoirs, olasz. gettoni, jecter, jeter. gettare a latin jectare jactare szóból.

czéljából. Hasonló bárczákat (Rait-Rechenpfennige calculos computorum) később a városok és testületek, sőt magánosok is verettek, hogy azokat hivatalnokaik és szolgálk közt eloszszák. Más országok is utánozták e példát, így Németalföld, hol czímereket s a gondos és helyes számításra intő jelszókat is alkalmaztak azokon. Ausztriába I. Miksa hozta be a szokást, hol az ilyen bárczákat a fejedelmi kamaráknál és pénztáraknál használták s a munkások közt osztották szét, s rendszeren a bányatiszt neve, hivatalos állása is rajtok volt, mint a fötebbi példányon látjuk.

I. Mátyás emlékére vert érem, melyen Guglinger Farkas körmöczi praefectusról van említés. Ezért láttam jónak e helyen felemlíteni.

3. A: † MATHIA † DEI † GRACIA † HVNGARIA † BOHEMIA † HOC † REGIS † MARCHIONIS † MORAVIE † DVVIS † SLAVIA

Az előlap közepén áll a főczímer alul kerekített paizsban; jobbra a váltakozó nyolcz pólya, balról a koronás kétfarkú oroszlán ágaskodik. A belső keretet két karély képezi, melyek orraiban hármasszirmok, alattok pedig kapesokul csinos diszítványok, alkalmazvák, míg a mezőny üresedéseit kacsakörök töltik be. A főczímer fölött a magas zárt birodalmi koronát látjuk, mely Mátyás király más műemlékein is előfordul, a többi hat karélyban jobbról kezdve áll: Magyarország kettős keresztje hármasszirmon; nyílt korona; a Hunyadiak gyűrűt tartó hollója; a luzsácziai bika; a sziléziai korona nélküli s a morva koronás sas.

R: * DOMI * | * LITERARVM * ET * | IVSTITIAE * | CVLTORI * | ET * AVTORI * FORIS * SEMPE | R * ET * VBIQUE * INVICTO * VICT * | ORI * OIVO * MATHIAE * HVNGAR | IAE * EC * REGI * VOLFGANGVS * GV | GLINGER * STIRVS * CIVITATIS | CREMNICIENSIS * PRAEFECTVS | * VETVS * HOC * M * NOVVM * F C * | ANNO * A * NATO * SALVATORE | * CHRISTO * MILESIMO * QVI | NGENTESIMO * QVAD | RAGESIMO * SECVN | * DO *

Azt, valjon Guglinger volt-e pénzverdei igazgató is Körmöczbányán? ezen éremből nem lehet kihozni, mert ebben a város, nem pedig a verde előljárójának iratik. Arch. Ért. 10. kt. 44—46. lp. Rómer Flóristól.

AR. átm. 67 mm.; M. N. Múzeum.

4. Gera Erasmus, kamarai főtanácsos 1544-ben.

A: + ERASM + VON + GERA + ROMISCHER + HVNG.

A mezőben a négy részre osztott czímerpaizs első és negyedik részében bányaeszköz, a második és harmadik mezőben koszorú.

R: VND. BE. i der KHV. niglichen MT ajestät CZ etc. HOF. CAMMERRAT. CZ etc.

A ketté szelt czímerpaizs felső mezejében ágaskodó oroszlán, az alsó mezőben három rózsa; oldalt 15—44.

T. I. sz. 2.

Ezüst átm. 24 mm.; Nemzeti Múzeum. Verve.

5. Roll Farkas kamaragróf 1560-ban.

A: WOLFGANG. ROLL. RO. misch KA. iserlich. MA. iestät.

Szemcsés körben koronás sisakkal ellátott ketté szelt vért felső mezejében két csillag az alsóban félhold. A sisakból két aranyszárny emelkedik ki, mindkettőn a sisakbéli czímer látható.

R: CHAMERGRAF ·|· PERGSTEN. AV DER CREMNITZ.

A mezőben szemcsés körben behorpadt oldalú és czifrázatokkal ékített paizson a következő öt soros fölirat:

GOT. M: | EIN. AN: | IGE HO. | FFNVN | : G :

Oldalt 15—60.

Ezüst átm. 24 mm.; súlya 5 gr. Bronz. Verve. Weszerle. sz. XXIX. 6, N. Múzeum. T. I, sz. 3.

6. *Eyczyng Ulrik. Szül. 1489-ben*, unokája azon Eyczing Ulriknak, ki a történelmileg ismeretes Cyllei Ulriknak volt vetélytársa. Ő Ferdinand bányatanácsosa volt, s 1548-ban egyike azon cs. commissariusoknak, kik a magyarországi bányavárosokat és az azokhoz tartozó uradalmakat átvették Ferdinand részére Máriától. A következő 1549. évi birodalmi gyűlésen Augsburgban mint követet találjuk őt. Az érem tanúsága szerint Magyaróvár kapitánya volt:

A: VLRICH | FREYHERR. V | ŌN. EYCZING. EC (etcetera) S̄P̄A. (Gespann) VND. HAVBT
M̄A. ZV. HVNGER | ISCHEM. ALLT | ENBVRG.

Hét soros fölirat.

R: A czímerpaizs első mezejében három ferdén egymásra helyezett fehér golyó, a második és harmadik mezőben vörös kalap lecsüngő bojttal, a kalap fölött fehér hal, a negyedik mezőben ferdén álló gerenda; a czímer fölött két koronás sisak, a jobboldali fölött két bölényszarv, melyek mindegyikére fehér golyó van rátűzve, a szarvak között S betű olvasható; a baloldali sisak fölött a kalapot látjuk a hallal.

Ezüst. átm. 25 mm.; súlya $\frac{4}{16}$ lat. N. M. Bécs Cs. C. Verve. Bergmann: I. m. 11. lp. 17. sz. — Weszerle. sz. XI. 6. Appel II. No 1031.

A: HERR + VLRICH + FRE | YHERR. VON + | EYCZING AN | NO DOMINI | + 1. 5. + 6. 1. T. I, sz. 4.

R: Az előbbihez teljesen hasonló czímer. Bronzból. Átm. 25 mm. N. M. verve. Weszerle XI. 5.

Zeller Mátyás kamarai titkár 1549-ben.

7. A: : MATHIAS. ZELLER: A: PVECHBERG. CE(tera) 1549.

A czímerpaizs első és negyedik mezejében három ötlevelű rózsza (fölül kettő alul egy) a második és harmadik mezőben három ferdén álló gerenda fölött koronás felemelkedő sas.

R: ROM.(anorum) HVNG.(ariæ) BO.(hemia) REG.(ia) MTITS (Majestatis) CON(siliarius) ET SEC. (retarius.)

Koronás sisakdísz két szárnynyal, melyek közül a baloldali három rózsával, a jobboldali gerendával van diszítve. Arany 3 #; ezüst $\frac{3}{16}$ lat; átm. 26 mm.; Bergmann: Medaillen 124. lp. — Weszerle XXXVI. 12.

8. A: MATHIAS. ZELLER. VON. PVECHBER. Hasonló czímer.

R: ·RO: (emisch) HV: (ngarisch) BE: (misch) KV: (niglich) MT (Majestät) RAT· VND· SEC· (retär)
Az érem közepén:

·GOT· | · | VERLEIE | GNAD

Ezüst. Átm. 23 mm.

Weszerle. XXXVI. 11. — Bergmann S. 6. No. 9.

9. *Rubigal Pál*. Selmezbányai nemes család a XVI. században, ekkor élt Rubigal Pál, ki 1574-ben több társával a vámot bírta. A családnak utóbb nyoma sincs, — elenyészett. Neve a wittenbergi egyetem tanulói közt is előfordul. A család német eredetű,

latin Rubigallus neve egyszerűen a Rothenhan fordítása; de nem rokon a frank lovag Sebastian Rothenhannal, kinek szintén fönmaradt egy érme 1518-ból. Tanulmányai végeztével utazni ment az ozman fővárosba, mely útját versekben írta le. Tőle való a Querela Pannoniæ ad Germaniam című munka is. Tudományos műveltségű férfiú volt, s mint ilyen az augsburgi birodalmi gyűlésen is részt vett 1547—1548-ban a lengyel Tarnow Kristóf gróf kíséretében. 1563-ban Selmece városának Veit Oeder örökösével pere volt, melyben ő mint kirendelt cs. commissarius szerepel. Ez évre esik érme is. 1573-ban Tót-Lipce várát bírja, melyet zálogba nyert. A várban még ma is van egy terem, melyet a nép éremteremnek nevez, s az egyik ajtó fölött MARIA REGINA 15 — RVBIGAL olvasható, ebben verték volna Mária királyné idejében a pénzt, egy másik terem fölött Paulus Rubigallus Dominus protector meus 1573 olvasható. 1574-ben birói végzés folytán Selmece városa az egyik templomból bástyát építtetett a török ellenében az alsó kapunál (Infra Rubigallum). A város különben az alsó majort és a gyümölcs piacot is a Rubigalloktól kapta. Meghalt 1576 márcz. 5-én, síremléke Badenben van. 1581-ben Tivadar fia a selmeczi nemzetőrséget vezette a török ellenében. R. Pál nejének síremléke a tót-lipcei templomban van.

A: ·PAVL·RVBIGAL· — ZVR·SCHEMNICZ·

A mezőben koronás sisákkal ellátott és négy részre osztott címerpaizson az első és negyedik mezőben koszorúban egy vörös kakas, a második és harmadik mezőben balra futó szarvas. A sisak koronája fölött a paizsbeli kakas látható.

R: DOMINVS | DEVS | PROTECTOR | MEVS | 1565.

Ezüst; 9 gr.; átm. 27 mm.; öntvény füllel. Bécs, cs. k. Cabinet. Weszerle XXX. 3.

T. I, sz. 5. Bergmann: I. m. S. 27. Nro 24. N. Múzeum.

10. *Gienger Jakab kamaratanácsos* (1565—1568) és a magyarországi bányavárosok administratora Besztercebányán. 1568-ból két érme maradt fön, az övé és nejéé: Salabergi Kolnbeckin Borbáláé.

A: IACOB: GIENGER: V: (on) GRIENBVCHEL: R: (oemisch) K: (aiserl.) M: (aiestät.) N: (ieder)

O: (esterreichischer) C: (ammer) RATH: ⤵ 1568. ⚡

T. I, sz. 6. A mezőben balra fordult mellképe rövid hajjal, hímzett ruhában, mellén lánczezal.

R: BARBARA ⚡ GIENGERIN ⚡ GEPORNE ⚡ KOLBECHIN · (Von) SALABERG ⤵ 1568 ⚡

A mezőben balra fordult mellképe, hímzett ruhában, nyakán lánczezal.

Arany 10 # Ezüst átm. 26 mm., súlya 1¹/₄ lat. Verve. Bergmann: I. m. 196—201.

Nro XLII. Bécs, cs. k. Cabinet.

11. A: IACOB GIENG-ER

Az előbbihez hasonló mellképe.

R: BARBARA GIENGERIN

Mellképe. átm. 15 mm.; súlya 1/2 lat. Ezüst. Verve.

Bergmann: I. m. 201. l. XIII. 59. — Weszerle. XIII. 12. — Appel III. Nro 1146. —

Weltzl II/2. 13745.

12. A: ∴ BARBARA ∴ GIENGERI ∴

Balra fordult mellképe.

R: ⚡ GEPOR | NE · KOLN | = BECKHIN · | · VON · SAL "/>, ABERG · | · 1 · 5 · 7 · 1 ·

T. I, sz. 7. Arany. 1¹/₄ # verve, átm. 11''' Cs. k. Cabinet, Bécs.

13. *Gienger Frigyes bányamester és selmeczi bányapolgár.*

A: FRIEDERICH · GIENGER — AVF · OBER · HÖFLEIN · R · (oemischer) K · (aiserl.) M · (aiestät) DINE^R | VND · WALTBRGER | ZVR · SCHEMNITZ.

A címérpaizs első és negyedik mezejében ácsfejsze, a második és harmadik mezejében vaddisznófej; a koronás nyílt sisakon két sasszárny között jobbra kiemelkedő vaddisznófej.

R: ∴ ANNA · GIENGER — IN · EIN · GEBORNE: | : HVMBLIN: — : ANNO · 1592 ¶

A hasított címérpaizson felül jobboldalt fénysugaras nap, alatta egy poszméh (Hummel) baloldalt szikláról fölemelkedő szárnyas griff, a koronás sisakon fölemelkedő griff.

Bergmann: I. m. 201—203. T. XIII. 60. Ezüst, ¹⁵/₁₆ lat, átm. 38 mm.; verve, Bécs, cs. k. Cabinet. T. I, sz. 8.

14. A: LAD: (islaus) PROCK: DER: IVNG: (ere) R: (oemisch.) K · (aiserlich.) GEN · (eral) BVECHL · (halter.)

A mezőben a ketté szelt paizs felső részében két, az alsóban egy pohár, a paizs fölött koronás sisak, melyből két sorban hat toll nyúlik ki.

R: BED: (er) CAMMERN: CREMNIZ: V: (nd) SCHEMNIZ.

A mezőben címérpaizs fölött sisak, ennek oldalain foszladék; a sisak koronájából két szarv emelkedik ki, s ezen egy koronás oroslánfej látható; a címér fölött 1569 évszám van. Aranyozott ezüst, réz. Neumann: Kupfermünzen V. 28427. T. 66. — Weszerle T. I, sz. 9. XXVII. 10 átm. 27 mm.; súlya ⁶/₁₆ lat; egy bélyegváltozattal az N · IVNGER BVECHAL:

15. *Prock László és fia körmöczi és selmeczi bányatiszt 1569.*

A: ∴ LASLA: PROCK: 1 · 5 · 6 · 9 · D: ELT: BVRG: V: DES: INERRAT: Z: WIEN.

Az érem körirata két sorban, a mezőben szemben álló mellképe, begombolt ruhájában bajusz és szakállal, fején főveggel.

R: ∴ LAD: PROCK: D: IVNG: R: (oemisch) K: (aiserl.) M: (aiestät) PVECH: (halter): BEDER: CAM: (er) CREEM: (nitz) VND: SCHEM: (nitz.)

Az érem körirata két sorban; a mezőben szemben álló mellképe begombolt ruhában, bajusz és szakállal, fején főveg van. A m. n. múzeum egy födeles kancsójának aljába van befoglalva. Ezüst; átm. 48 mm.; Weszerle XXVII. 9. Verve. Bergmann S. 34. Nro 33.

16. *Strasser Farkas kamaratiszt 1572.*

A: WOLF · (gang) STRASSER · R · (ömisch) — K · (aiserl.) M · (aiestät.) EINEM · (er) Z · (u) CRE · (mnitz)

A mezőben sisakdíszszel ellátott címérpaizs, melyen egy haránt gerenda rosettekkel, fölül és alul három fölismérhetlen tárgy látható; a paizs koronájából jobbra fordult egyszarvú emelkedik ki, melynek oldalain 1 · 5 · 7 · 2 · évszám olvasható.

R: ANNA · GERES · V · MADLENA · S · ITZIGE · S · ELICH · GEMA · · ·

Közepén két tojásdad címérpaizs kivehetlen címerrel és koronával, benne koronán átszúrt fa; balról liliom, alul vadászkürt látható, a paizs négy oldalán egy-egy pont, e fölött két vonal között · RA · PHEN · olvasható. Réz. Neumann: Kupfermünzen V. 28459. átm. 11 mm.

17. *Scheuchenstuel Vilmos, selmeczi kamaragróf 1580.* és neje Lucia Zandeggerin házassági érme. Több helyen van róla említés, úgy látszik, fokról-fokra emelkedett, míg e magas hivatalba jutott, melyről fönmaradt érme tanuskodik. Volt nagybányai perceptor és administrator, azután lett kamaragróf.

A: WILHELM · SCHEVHENST — VEL · ZV · WEICHING · RO · (emisch,)

a belső körben:

KAY · (serlich.) MT · (ajestät.) RC · CAMERGRAVE · Z · SCHEM · NIT · 31 ·

A mezőben levő czímerpaizson: hármass halmon szemben álló meztelen férfialak, a sisakdíszben ugyanaz, oldalt 15.—80.

R: LV CIA · SCHEVCHENSTVELIN · GEBORNE · ZANDEG —

a belső sorban:

GERIN · SEIN · (e) EHELICH · GEMACHL · ALT · 19 ·

T.I, sz. 10.

A czímerpaizsban kerékküllök, oldalt 15—80. Appel III. kt. 929. lp. Bergmann: I. m. XXXI. 133—136. T. X. Nro 46. Weszerle XXX. 9. Appel III. 929. Aranyozott ezüst öntvény, átm. 1" 5", súlya 1 lat.

Egy családból való a korunkbeli Sch. Károlylyal, kinek emlékére a következő érem vezetett:

A: CARL · FREIHERR V: SCHEUCHENSTUEL

Jobbra fordult arczképe, a nyaka alatt: C. RADNITZKY

R: 1864 DEM TREUEN · FREUNDE ~ DES · BERGWESSENS

Középen bárói korona alatt két részre osztott czímer cserfa-koszorúban, a czímer jobboldalán egy meztelen alak, a baloldalán egy kürtöt fúvó vadász kutyával.

Rr. 69 mm.; Schönherr Gyula tulajdonában láttam.

18. *Egger György, körmöczi pénzbeváltó 1583-ban.*

A: + GEORG · EGGER · RO · (emisch) KA · (iserlich.) MT · (ajestät) EINNEMER

A mezőben: sisakdíszben két szarv között balra ágaskodó oroszlán.

R: + DER · CAMER · CREMNIZ · 1583.

A mezőben czímere: baloldalt a felső mezőben lilium; alatta kúp, jobbról egy ferde pólyán balra lépdelő oroszlán.

T.I, sz. 11.

Ezüst; átm. 28 mm.; verve, Bécs. Drezda. Kiadatlan.

19. *Munch Márton, pozsonyi sókamaratiszt, azután Máriának, II. Miksa nejeinek pecuniarius aulicus (Hofpfennigmeister) és pénzverdei könyvvivő, † 1589-ben Bécsben, síremléke a Sz. István templom falába lett beépítve.*

A: MARTIN · MVNCH · RO · (emisch.) — KAI · (serlich.) MT · (ajestät) VND · GANT · ZEN · HOCH · LOB · (lichen) HA · VS · OSTER · (reich) DINER

Az érem körirata kettős körben, a czímerpaizsban hármass halmon balra lépdelő oroszlán.

R: SICVT · PER · VNVM · HOMINEM · PECCATVM · INTRAVIT · IN · MVNDVM ·

A mezőben a paradicsomi jelenet: Ádám és Éva a tudás fájánál, melyre a kígyó van tekerődzve. Bergmann: I. m. 125. Nro 9. Appel t. 12, Nro XI. Welzl II/2. 14345.

T.I, sz. 12. Ezüst, 36 mm.; súlya 1 lat; átm. 1" 5"

Henkel Sebestyén, körmöczi kamarai pénzbeváltó 1590-ből.

A donnermarki Henkelek, kik 1661 márcz. 5. emeltettek grófi rangra, a Szepességről származnak, Alsó-Austriában Gföl és Wesendorftot bírták. Sebestyén, ki 1577-ben született, talán a II. Lajos idejéből ismert Henkel Konrad ezredes fia volt, 1589-ben a körmöczi kamara pénztárnoka és igazgatója lett, 1589 febr. 27. Eislerin Zsófiával kelt egybe, a bécsi

Sanner özvegyével, ki Rudolftól egy ezüst serleget kapott menyegzője emlékére. 1590-től kezdve gyakran előfordul «Einnemer und Puechhalter in Cremnitz» czímen.

20. A: SEBASTIAN: HENKEL: RO: (emischer) KA: (iserlicher) MAI: (estät)

Szemben álló mellképe

R: EINNEMER · BEI · DER · CAMMER · — CREMNITZ · AETATIS · SVE · ANO 33.

A ketté szelt paizs felső részében kiemelkedő oroslán, alsó részében három gömb-szeletbe helyezett rózsatő; felül koronázott zárt sisak, a koronából a vértbeli oroslán emelkedik ki, jobbról-balról foszladék, oldalt 15—90 évszámmal. Ezüst. 37 mm; súlya ¹⁾ 25 ²⁾ 27 gr. Weszerle XV. 3. Verve.

21. A: SEBASTIAN · HENKEL ·:

Szemben álló mellképe bajuszszal, körszakállal, széles galléros felöltőben.

R: R: (oemisch.) K: (aiserlich.) M: (aiestät) CAMERG — RAF: V: (nd) EINEMER ·

A mezőben az előbbi czímerpaizs évszám nélkül. Ezüst, öntött, átm. 27 mm.

M. N. Múzeum.

T. I, sz. 13.

Hohenberger Dávid, selmeczi bányatiszt, 1593-ban.

22. A: DAVID · HOHENBERGER · AETATIS SVE 43 ·

Szemben álló mellképe felhajló széles gallérral, rövid hajjal, bajusz és szakállal.

R: RO: (emisch) KA: (iserlich) MA: (iestät) DINER · (= Beamter) V · (nd) WA — LDBVRGER ZV SCHEMNITZ 1593

A czímerpaizs első és negyedik mezejében jobbra tekintő kecskebak, a második és harmadik mezőben fagaly négy makkal. Ezüst, átm. 36 mm.; 1½ lat; arany 13 # Weszerle XVI. 2.

T. I, sz. 14.

23. DAVID · HOHENBERGER · WALTBRGER · Z · SCHEMNITZ 1588.

A mezőben szemközt álló mellképe bajusz és szakállal, rövid hajjal, felhajló széles gallérral, felső testét összegombolt kabát, mellét láncz födi; oldalt: ÆTA — 38. Hátlapja síma; Ezüst; átm. 44 mm. Bergmann: I. m. S. 35. Nro 35.

T. I, sz. 15.

24. A: IVDIT · HOHENBERGERIN GEBORNE HVMLIN

A mezőben: a hasított czímerpaizs baloldali mezejében fölül fénysugaras nap, alatta poszméh (Hummel), a jobboldaliban balra ágaskodó szárnyas griff; a sisakdíszben koronából kiemelkedő griffmadár, a czímerpaizs oldalain 1590 évszám. Ezüst, átm. 38 mm. Weszerle XV. 5. Verve.

Reutter Ulrik, selmeczi bányatiszt.

25. A: VLRICH REVTTER — R · (oemisch) K · (aiserlich.) M · (aiestät.) DIEN · (er) WALDBZ · (urger.)

A czímerpaizson egy balra ágaskodó orrszarvú és egy dőlt sáv, a sisakdíszből a czímerbéli orrszarvú emelkedik ki; felül 1601 évszám.

R: ANNA REVTTERIN — GEBORNE SICELIN

A mezőben levő czímerpaizson jobbra ágaskodó oroslán, a sisakdíszben ugyanaz látható. Ezüst; átm. 33 mm. Weszerle XXIX. 7.

T. I, sz. 16.

26. A: MINOR SVM DOMINE CVNCTIS MISERATIONIBVS TVIS

A mezőben a föntebbi czímerpaizs; körben:

GEORGIVS VDALRICVS REVTTER

R: NOSCE TE IPSVM · MEDIVM TENE · RESPICE FINEM ·

A mezőben jobbról egy felhőkből kinyúló kéz mérleget, balról egy másik kéz tükröt

tart, alább egy halálfő, szárnyas homokóra — a repülő idő és mulandóság jelképe, s láb-
T.I, sz. 17. szárcsontok láthatók. Ezüst; átm. 47 mm. Weszerle XXIX. 8.

27. *A*: STEMMATA FAMILIAE

Egy szárnyas angyal által tartott címertálcán balra ágaskodó orrszarvú.

R: REVTT = ERIANAE.

Sisakdíszben egyszarvú. Ezüst; átm. 30 mm. Weszerle XXX. 1. 2.

28. *Riedmüller Kristóf*, kinek atyja János könyvvivő volt a selmeczi és körmöczi kamaránál.

A: CHRISTOPH · RIEDMVLLN ·

Balra tekintő, kiterjesztett szárnyú egyfejű sas, mellén kerek címerrel

R: 1601 | DENA · | RIVS · CV : | · PREVS ·

Réz; átm. 14 mm. Weszerle XXIX. 5.

29. *Fleisch György, körmöczi kamaragróf 1609.*

A: GEORG · FLEISCH · VO : (n) LERCHENBERG ·

Középen koronás sisak, egy halomról fölemelkedő pacsirtával, két kihajló bivaly-
szarv között, fölül a mezőben 1609.

R: KHO : (eniglicher) MAI : (estät) IN : HVN : (garn) CAMERGRAF · ZVR · CREM : (nitz.)

A négy részre osztott címertálcán első és negyedik mezőjében a halomról fölemel-
kedő pacsirta, a második és harmadik mezőben egy kis paizs. Arany 5 # ; ezüst 1/2 lat ;
T.I, sz. 18. verve. Bécs, cs. k. Cabinet. Bergmann S. 36. Nro 37.

30. *Muschinger Vincze kamaratanácsos és érembecslő 1618.*

A: VINCENT · (ius) MVSCHINGER · IN · GVMP · (endorf) ET · ROSENB · (urg);

Alul:

CAESARVM CONSILIARIVS (1) 618

Középen címere: három kettős liliummal, fölötté V. M. P. betűk, alul, a címertálcán két oldalán alig látható D H betűk (Vincentio Muschinger Patrono sc. dicat D H) az ismeretlen ajánló.

R: EQVITVM PATRONVS

Alul:

S · (anctus) GEORGIVS ·

Szent György lovag fegyverzetben, a mint a sárkánynyal viaskodik (alul ismét D. H.) s a sziklán térdelő megkoronázott Margitot megmenti.

Madai. I. Nro 2379. Köhler. VII. 345. 423. XI. 105. Súly 9 # Bergmann S. 36.
Nro 37. Kaltenbäcks Oesterr. Zeitschrift. 1835. Nro 70. p. 279. Wiener Jahrbücher der
T.I, sz. 19. Litteratur. Bd. 84.

Wendenstein János kamaragróf, Körmöcz, Selmecz, Besztercze, Libet, Baka-, Béla- és Újbánya városok bányagrófja, melyek koronajóságok voltak.

31. *A*: I · (ohann) V · (on) W · (endenstein) Z · (u) P · (randenberg) V · (nd) E · (nnsleiten) R · (ömischer) K · (aiserl.) M · (aiesttät) C · (ammer) R · (ath) V · (nd) O · (berster) C · (ammergraf) I · (n) H · (ungar.) P · (ergstädten.)

G · M · H · a dedicáló vagy éremvéső bélyege. Középen címere

R: ANNO · 1627 · DEN · 5 · SEPTEMBRIS ·

Mária a kis Jézussal. Arany, súlya 1 # ezüst; 3/16 lat. Bergmann: Über das Ent-
T.I, sz. 20. stehen . . . 36. 37. lp.

32. A: IOHANN V · (on) WENDENSTAIN ·

Mellképe, födetlen fővel, szakállal, összegombolt ruhája fölött magyar dolmánynyal. Feje fölött szárnyas angyalfő, e fölött G · M · H · betűk.

R: I · (ohann) V · (on) W · (endenstein) Z · (u) P · (randenberg) V · (nd) E · (nnsleiten) R · (ömisc.) K · (aiserlich.) M · (aiestät) C · (ammer) R · (ath) V · (nd) O · (berst) C · (ammergraf) I · (n) H · (ungarischen) P · ergstädten + 1628 +

A mezőben négy részre osztott címerpaizsa közepén szívpaizszsal; az első és negyedik mezőben köteg, a második és harmadik mezőben jobbra lépdelő koronás oroszlán, a két részre osztott szívpaizsban jobbról egy vas, balról egy szárny látható. A címerpaizs fölötti két koronás sisakon jobbról egy szétterjesztett szárnyú koronás sas, balról egy koronás oroszlán látható; a szárnyak között H · C · betűk olvashatók (Hungarische Cammer? vagy a dedicáló betűi?) Arany 9 # Ezüst $\frac{1}{2}$ lat. Ovalis vert érem. Cs. k. Cabinet. Bécsben. Hess a Montenuovo hercegi gyűjteményből megvett példányt 150 Mrk. tartja. Bergmann: I. m. S. 36. Nro 38.

T. I, sz. 21.

33. Róth Hermann.

«A két címert körülfutó jelmondat ez: In einem steht unser Seligkeit und zu demselben unser Zuflucht; a címerek alatt 1 · 6 · 3 · 2 · Név nincs a címeren, csak a Welzl-féle lajstrom szerzője után tartom a napos képű címert a Hermann Roth von Rothenfels családi címerének; a második címer, melynek egy pelikán a főalakja, talán feleségének a címere. Az érem előlapján levő Krisztus-fej (Ich bin das Licht der Welt. Jo. 8. fölirattal) készítési modora az ismert nagybányai keresztelő tallérra (Weszerle III. 4.) és a II. Ferdinand egyik emlékérme hátlapján levő hasonló fejre (Arch. Közl. II. Atlas 1. 9) emlékeztet, a címerpaizsok pedig majdnem szakasztott olyanok, mint az idősb Hans Sockh emlékpénzén, mely 1650 körül készülhetett, midőn Sockh a körmöczi kamaránál valami magasabb hivatalt viselt.» Welzl II/2 14659., dr. Hampel J. Arch. Ért. XIV. kt.

T. I, sz. 22.

Kaiser Mátyás selmeczi bányatiszt 1636.

34. A: MATHIAS · KAISER · R · (ömisc.) K · (aiserl.) M · (aiestät) D · (iner) V · (nd) W · (altburger) Z · u S · (chemnitz.)

A mezőben jobbra fordult mellképe.

R: EHRE | VATER VND | MVTTTER AVF DAS | DIRS WOL GEHE VND | LANGE LEBEST AVF | ERDEN · DIESEN SCH | AVPHENING VEREHRE | ICH MEINE LIEBEN | TODT ··· | ZV EINEM GEDECH | TNVS DEN ··· | A° 1636

Ezüst; átm. 44 mm.

T. I, sz. 23.

35. A: MATHIAS · KAISER · R · K · M · D · W · Z · S ·

Jobbra fordult mellképe.

R: G · M · T · H · B · E · ANNO · 1636 ·

A mezőben címerpaizs; a felső mezőben balra futó szarvas, az alsóban két vadász-kürt, a sisakdíszben balra ágaskodó egyszarvú. Ezüst; átm. 44 mm. Wiener Jahrb. der Litteratur Bd. XXI. p. 80.

T. I, sz. 24.

36. Ehrenreuter János.

A: Az érem előlapján lakmározó társaság a kaánai menyegzőt tünteti föl, közepén Krisztussal, ki a melléje állított csöbrök vizét borrá változtatja.

R: IOHANNES · AVGVSTVS · EHRENREVTTER AB HOFFEREVT SCHEMNICII NATVS ANNO M · D · C · XXXIX DIE XXIV IVNII

A második sor fölirata:

EODEMQVE RENATVS TESTE VALENTINO RVLICHIO PASTORE SCHEMNICIENSI ·

Az érem mezeje Krisztus jordani megkereszteltetésének jelenetét ábrázolja; felül a fénysugaras nap látható. Andrassy gyűjt. II. t. 43.

37. *Dietrichstain Gábor selmeczi kamaragróf.* II. Ferdinand udvari tanácsosa és Wendenstein után a magyarországi bányavárosok főkamaragrófja volt Selmeczbányán 1634.

A: GAB: (rieh) F: (reyherr) V: (on) DIETRICHSTAIN · H: (err) A: (uf) R: (abenstein) M: (hibásan W: eichselstätten helyett) V: (nd) G: (rünberg.)

Szakállas jobbra fordult mellképe.

R: R: (ömisch.) K: (aiserl.) M: (aiestät) L: (and) R: (ath) V: (nd) E: (rbmundschenk) I: (n) K: (ärnth) A: (uch) O: (berster) C: (ammer) G: (raf in den) H: (ungarischen) P: (ergstädten.)

A címérpaizsban két vinczellér-kés, oldalt 1634.

T.I, sz. 25.

Ezüst. 1^{12/16} lat. Verve. Bécs, cs. k. Cabinet. Bergmann: I. m. S. 37. Nro 39.

38. *Schrötl György.*

A: GEORG · SCHROTL · V: (on) SCHROTENSTAIN

Jobbra fordult mellképe

R: RÖM: (isch.) KAI: (serlicher) AVCH DER ZV HVNG: (ern) VND BÖ: (hmen) KÖ: (niglicher) MAT: (Majestät) RATH ·

A mezőben négy részre osztott címere (Paul Fürsten: Wappenbuch. Nürnberg. 1696. 1. 41.) Hess. Catalog. Arch. 78. 4999—5001. Ezüst ^{19/16} lat, verve. Bécs, cs. k.

T.I, sz. 26. Cabinet. Máday. Nro 5891. Bergmann: I. m. S. 30. Nro 26. 27.

39. *Id. Sockh János* 26 éven át szolgált a körmöczi pénzverdénél, 15 évig mint könyvvivő, 11 évig mint pénzbevaltó. Az ifjabb Sockh János 1646-ban kamarai algróf. Hartmann Franzenshuld. 59. lp.

A: HANS SOCKH · DER ELTER

A mezőben címere: a középső alulról fölfelé menő ékben halomból kinövő tölgyfaág egy makkal, jobbról-balról szárnyas griff; a sisakdíszben balra tekintő szárnyas griff.

R: Díszes keretben négy soros fölirat: Meine | Hülf | von | Herrn. Ezüst; átm. T.I, sz. 27. 37 mm. Az ifjabb Sockh János 1646-ban alkamaragróf volt a magyar bányavárosokban. Hartmann Franzenshuld Deutsche Personenmedaillen. 61. lp.

40. *Schall Konrad selmeczi érmész.*

A: CONRADI SCHALLI EX WIRTENBERGA STVDGARDIANI METALLICI

A második sorban:

SCHEMNICIENSIS IN HVN — GARIA ICON · AETATIS SVAE XXXIX.

Körirat két sorban; a mezőben jobbra fordult mellképe, hosszú szakáll és bajuszszal, rövid hajjal.

R: A mezőben koszorúba foglalva felül két kereszt, a jobboldalin a felfeszített üdvözítő, a baloldalin a sátán kígyó alakjában; alatta öt sorban:

SCIO QVOD REDEMP | TOR MEVS VIVIT ET | IN NOVISSIMO DIE RESV | RECTVRVS SVM | HIQB · 19 ·

Ezüst; átm. 48 mm. Weszerle XXX. 8. Andrassy. I. 25.

41. Partinger Gáspár kamarai tanácsos.

A: GASPAR · PARTINGER · I · V · D · S · C · RO · M · CAM · HVN · CONSILIARIVS

Az érem körirata kiemelkedő szalagon. A mezőben a dőlt és ketté szelt paizs felső részében balra futó egyszarvú, alsó részében lángokból kiemelkedő Phönix. A paizs fölött szalag és sisakdísz, mögötte lepel, a koronás nyílt sisak fölött balra ágaskodó egyszarvú, mögötte szárny.

R: Domborműben Krisztus a bethlehemi jászolban, a három király imádásával.

Alul a szelvényben bekarcsolt betűkkel:

HONS GIRK | 17 HOSter | 35 |

Ovális ezüst érem 40—50 mm; öntött. M. N. Múzeum.

T.I, sz. 28

Dr. T. Gy.